

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการตีความสัญลักษณ์ในวรรณกรรมไทยของนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองโดยใช้บริบททางวัฒนธรรมในวรรณกรรมไทยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านตีความ
 - 1.1 ทฤษฎีการอ่าน
 - 2.1 การอ่านตีความ
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสัญลักษณ์
 - 2.1. ทฤษฎีสัญลักษณ์
 - 2.2. ความหมายของสัญลักษณ์
 - 2.3. ความหมายของสัญลักษณ์ในภาษาและวรรณกรรม
 - 2.4. ประเภทของสัญลักษณ์
3. ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
4. เอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้การข้ามวัฒนธรรม
 - 4.1. การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
 - 4.2. ทฤษฎีการเรียนรู้เบื้องต้น
 - 4.2.1. ทฤษฎีการจูงใจ
 - 4.2.2. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านการพัฒนาสติปัญญา
 - 4.2.3. ทฤษฎีการคิดวิเคราะห์
 - 4.2.4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
5. หลักสูตรการเรียนการสอนรายวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย (Thai A Language and Literature)
6. ภูมิหลังของนักศึกษาผู้เรียนภาษาและวรรณกรรมไทยในฐานะภาษาที่สอง

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตีความสัญลักษณ์

7.2. งานวิจัยเกี่ยวกับการข้ามวัฒนธรรม

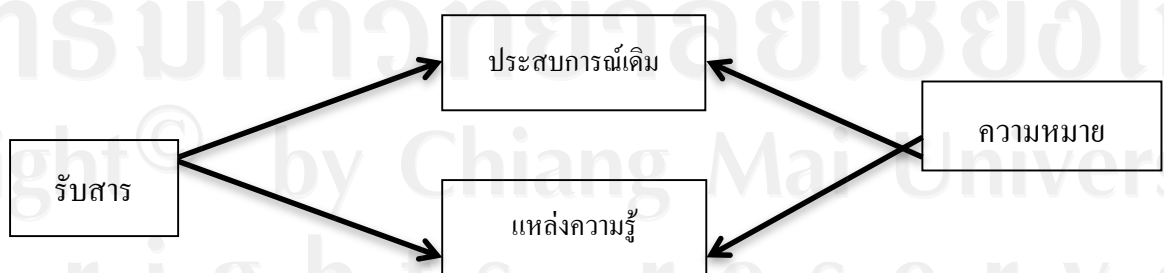
เอกสารเกี่ยวกับการอ่านตีความ

ทฤษฎีการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540: 50) ได้กล่าวถึงทฤษฎีและรูปแบบการอ่านไว้ว่าการศึกษาทฤษฎีการอ่านให้เข้าใจจะเป็นแนวทางสำหรับครูในการกำหนดรูปแบบและวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง สำหรับรูปแบบการอ่านนั้น หมายถึง คำอธิบายที่ชัดเจนเพื่อให้เข้าใจกระบวนการอ่าน เพื่อจับใจความ รูปแบบของการอ่านมีหลายแบบขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการเลือกใช้ของครู

1. ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสาร เป็นหลักในข้อความหนึ่ง ๆ จะมีใจความสำคัญ เมื่อผู้อ่านได้อ่านสารแล้ว จะนำใจความสำคัญ ในแต่ละข้อความมารวมกันโดยให้ต่อเนื่อง แล้วทำความเข้าใจใจความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ทฤษฎีเหล่านี้ยังแยกออกไปตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีของ Trabasso ทฤษฎีของ Chase กับ และทฤษฎีของ Rumelhart ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีของ Trabasso ได้กล่าวว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ ผู้อ่านรับรู้สาร ต่อจากนั้นจะทำการเปรียบเทียบโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ทฤษฎีนี้ได้เน้นว่าระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ ในขณะที่อ่านข้อความผู้อ่านจะควบคุมเพียงโครงสร้างผิวเผินจนกว่าสารที่รับรู้จะได้รับการเปรียบเทียบ เช่น เมื่อเด็กอ่านประโยค “ฉันเห็นลูกบอลสีแดง” หากไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนว่าสีแดงเป็นอย่างไร ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้ แนะนำช่วยตัดสินใจเมื่อเด็กได้พบสิ่งของที่มีสีแดงก็จะใช้ประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนพิจารณาและตัดสินใจ ดังนั้นลำดับขั้นของการอ่านตามพื้นฐานทฤษฎีนี้จึงแบ่งเป็น 3 ขั้น ดังแผนภูมิ

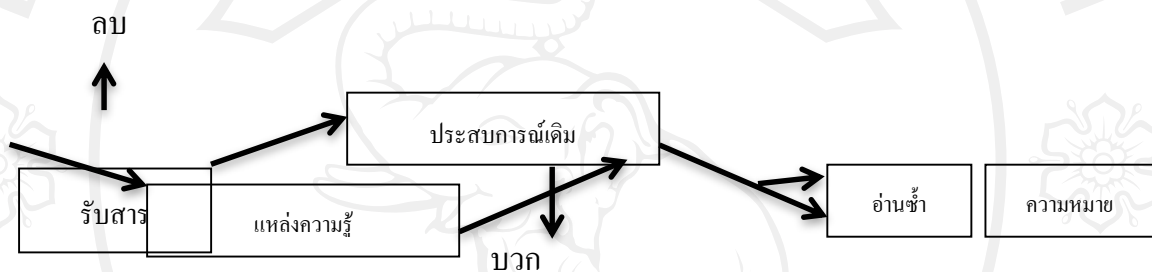
แผนภูมิ 1 การอ่านตามทฤษฎีของ Trabasso

ก. การรับสาร โดยการใช้สายตารับรู้

ข. การใช้ประสบการณ์เดิม ความจริงและภาพ ทำการเปรียบเทียบกับสารที่ได้รับว่าแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่รู้จัก ผู้อ่านจะอ่านทบทวน 2-3 ครั้ง จนกว่าจะตัดสินใจว่าจะอะไรคือคำตอบที่แท้จริง

ค. คำตอบที่ได้จากการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม หรือโดยอาศัยความรู้จากแหล่งอื่น มาช่วยตัดสินใจนั้น ถือว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่าน

ทฤษฎีของ Chaes and Clark เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิม โดยมีขั้นตอนของการอ่านดังแผนภูมิ

แผนภูมิ 2 การอ่านแบบเน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิมตามทฤษฎีของ Chaes and Clark

ก. ผู้อ่านจะรับสารแล้วทำการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของจริงและภาพ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าว หรือยังไม่มีความแน่ใจ ก็จะใช้วิธีการอ่านซ้ำข้อความนั้น

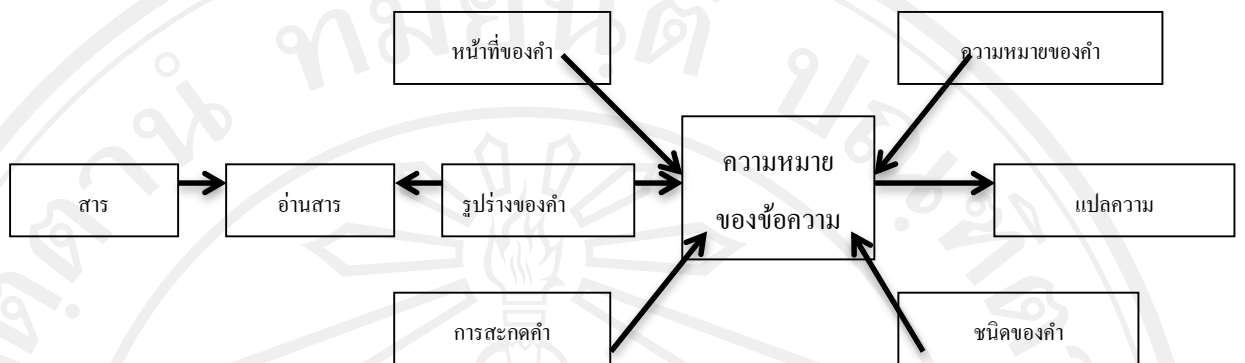
ข. สารที่ให้ความรู้สึกในทางลบ จะใช้เวลาในการรับรู้ไวและนาน หมายความว่า เมื่อรับรู้แล้ว จะเก็บไว้นานกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางบวก ซึ่งระยะเวลาในการเก็บจะสั้นกว่า หรืออาจลืมได้เร็ว กว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางลบ

มาลีเป็นเด็กดี เธอจึงได้รับคำชมเชยจากครู (บวก)

นิดไม่ทำการบ้าน จึงถูกอาจารย์ตี 3 ที (ลบ)

ค. ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะและความหมายของคำจะได้รับการบันทึกไว้ในสมองเครื่องคอมพิวเตอร์ มีความซับซ้อน แต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้การอ่านไม่สมบูรณ์

ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ 3 แสดงความเข้าใจต่อความสัมพันธ์ของคำกับความหมายตามทฤษฎีของ Chaes and Clark

ผู้อ่านจะเริ่มต้นด้วยการอ่านสารโดยพิจารณารูปร่างของคำที่รู้จัก เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ต่อจากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความหมายของคำกับความรู้อื่นที่มีอยู่เพื่อเป็นการพิสูจน์หาข้อเท็จจริง โดยผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของคำ ความหมาย การสะกดคำ และชนิดของคำ องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแปลความของสารได้หลักสำคัญของทฤษฎีมีอยู่ 4 ประการ คือ

ก. การที่ผู้อ่านจะรับรู้คำนั้นเป็นคำชนิดใด ต้องสังเกตหน้าที่ของคำที่อยู่ใกล้เคียงในประโยคเดียวกันหรือในข้อความใกล้เคียงกันว่าคำนั้นทำหน้าที่อย่างไร

ข. การที่ผู้อ่านจะรับรู้ความหมายของคำขึ้นอยู่กับความเข้าใจความหมายของคำใกล้เคียง อาจเป็นคำที่มาก่อนหรือมาหลังก็ได้จะเป็นแนวทางชี้แนะให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำใหม่ได้เร็วขึ้น

ค. การที่ผู้อ่านจะรับรู้หน้าที่ของคำนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจความหมายของผู้อ่านเกี่ยวกับหน้าที่ของคำอื่นที่มาก่อนหรือมาหลังคำใหม่ จะเป็นแนวทางช่วยชี้แนะหน้าที่ของคำใหม่ให้ผู้อ่านเข้าใจ

ง. การที่ผู้อ่านจะแปลความหมายของคำขึ้นอยู่กับบริบทของคำบางคำในประโยคจะเห็นได้ว่าทฤษฎีเหล่านี้เน้นความสัมพันธ์ของคำ ประโยค และข้อความ ผู้อ่านจะต้องรู้จักความหมายของคำ ชนิด/หน้าที่ รูปร่าง และสะกดได้ จะช่วยให้เข้าใจความหมาย ของเรื่องราว

ทั้งหมดนักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นการทำงานของกระบวนการอ่านซึ่งคล้ายกับระบบการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์แท้ที่จริงเป็นการแยกให้เห็นว่าสมองจะต้องมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง เป็นการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสารกับสมองของผู้อ่านนั่นเอง

2. ทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยคได้แก่ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย นอกจากนั้นต้องรู้จักคำชนิดต่าง ๆ เช่น คำนาม สรรพนาม กริยา ฯลฯ การเข้าใจหน้าที่และความหมายที่แท้จริงจะช่วยให้เข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องที่อ่านผู้ สนับสนุนทฤษฎีนี้ ได้แก่ Dawes and Frederiksen ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3. ทฤษฎีของ Dawes ได้กล่าวไว้ว่า ข้อความหรือเรื่องราวที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงประโยคให้มีความเกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนเป็นที่เข้าใจของผู้อ่าน ในลักษณะเช่นนี้ ถือว่ามีความสัมพันธ์เป็นบวก ความสัมพันธ์ในที่นี้คือความเกี่ยวข้องของความหมายในแต่ละประโยคนั้นเอง แม้บางครั้งประโยคแต่ละประโยคไม่ได้เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน หากผู้อ่านพยายามดึงความหมายให้มา เกี่ยวข้องกันก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ของประโยคได้ เช่น

ประโยคที่ 1 ผู้ชายทุกคนสวมกางเกงสีน้ำเงิน

ประโยคที่ 2 ผู้หญิงบางคนสวมกางเกงสีน้ำเงิน

จากทั้งสองประโยค ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าในกลุ่มคนที่ผู้เขียนกล่าวนี้มีผู้ชายกับผู้หญิง และผู้ชายทุกคนที่อยู่ในกลุ่มนี้สวมกางเกงสีน้ำเงิน ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้หญิงบางคนที่สวมกางเกง สีน้ำเงิน ดังนั้น ประโยคที่ 1 จึงเป็นประโยคนำให้กับประโยคที่ 2 และอาจกล่าวได้ว่า ประโยคที่ 2 เป็นประโยคสรุปผู้อ่านจะรู้ว่าความหมายที่คล้ายกันของประโยคที่ 1 และ 2 คือ การที่ผู้ชายและผู้หญิง สวมกางเกงสีน้ำเงิน ส่วนข้อที่ต่างกันคือ ผู้ชายทุกคนกับผู้หญิงบางคน สวมกางเกงสีน้ำเงิน

Dawes เชื่อว่า ผู้อ่านจะเห็นต่างและคล้ายกันของความหมายในประโยคที่อ่าน คือ การที่ ประโยคเหล่านี้มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกนั่นเอง สำหรับประโยคที่มีได้รับการปรับปรุงแก้ไข ผู้อ่านอ่านแล้วไม่สามารถจะแยกได้ว่าอะไรเหมือนและอะไรต่างกัน ข้อความที่มีลักษณะเช่นนี้ถือว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงลบ

4. ทฤษฎีของ Frederiksen ทฤษฎีนี้ได้นำโครงสร้างทางหลักภาษาเป็นแกนสำหรับสร้างความเข้าใจในการอ่าน กล่าวคือผู้อ่านจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของถ้อยคำ ในประโยค การเข้าใจหน้าที่ของคำ การนำถ้อยคำมาเชื่อมโยง โดยอาศัยวิธีการทางหลักภาษา ซึ่งโครงสร้างของ ประโยคจะประกอบด้วย ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย เช่น

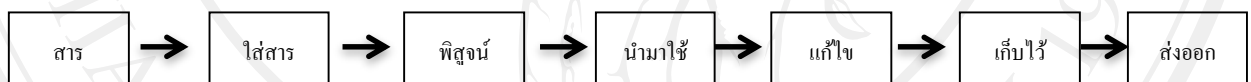
แผนภูมิ 4 แสดงโครงสร้างทางหลักภาษา

ถ้าผู้อ่านเข้าใจ โครงสร้างทางหลักภาษาก็จะเข้าใจความหมายของประโยค ทฤษฎีนี้ยังกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง ที่ผู้อ่านมักจะพบเป็นส่วนมากดังนี้

1. แนวคิดของเนื้อเรื่องที่อ่าน เป็นแนวคิดรวมกันตลอดเนื้อเรื่อง
2. แนวคิดย่อย ๆ ของเนื้อเรื่องจะมีความสัมพันธ์กัน และเมื่อนำมารวมกันแล้วก็สามารถสรุป รวมเป็น แนวคิดของเนื้อเรื่องทั้งหมดได้
3. ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในท้ายบท
4. บทสรุปผลรวมของแนวคิดแต่ละบท หากเนื้อเรื่องมีหลายตอน เพื่อมิให้ผู้อ่านสับสน ผู้เขียนจึงมักมีบทสรุปไว้ตอนท้ายของบทด้วย

นอกจากนั้น Frederickson ยังได้กล่าวต่อไปว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่คล้ายกับโปรแกรม ของเครื่องคิดเลข เมื่อใส่สารเข้าไปในโปรแกรมแล้ว จำเป็นต้องได้รับการพิสูจน์จากผู้อ่านว่าถูกต้อง หรือไม่ ทั้งนี้โดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านมาเปรียบเทียบหรือตัดสิน เมื่อได้รับการพิสูจน์แล้ว จึงทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขด้วยการเก็บส่วนที่เป็นความรู้ไว้ในสมอง ส่วนที่ไม่จำเป็นก็จะทิ้งไป ความรู้ที่เก็บไว้นั้นจะได้รับการนำมาใช้เมื่อถึงเวลาจำเป็น

กระบวนการอ่านตามแนวคิดของ Frederickson

แผนภูมิ 5 แสดงกระบวนการอ่านตามแนวคิดของ Frederickson

2. การอ่านตีความ

การอ่านตีความถือเป็นทักษะการอ่านในระดับของความเข้าใจ แสดงออกด้วยพฤติกรรมกรรมการอ่าน 3 ประการคือ

1. การแปลความ (Translation)
2. การตีความ (Interpretation)
3. การขยายความ (Extrapolation)

โดยได้ให้ความหมายของการตีความไว้ว่า การเก็บความเดิมมาบันทึกใหม่ เรียบเรียงใหม่ หรือร้อยกรองใหม่ เป็นการมองเรื่องราวในแง่ใหม่ ค้นหาและเปรียบเทียบทั้งความสำคัญ และความสัมพันธ์ของส่วนย่อยภายในเรื่องราวนั้น ๆ ย่นย่อเรื่องราวต่าง ๆ จนเป็นข้อสรุปได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2552 (2552:352) ให้ความหมายของคำว่า ดีความไว้ว่า “ชี้หรือกำหนดความหมาย, ให้ความหมาย,หรืออธิบายใช้ หรือปรับความเข้าใจเจตนา และความมุ่งหมาย เพื่อความถูกต้อง”

Karlin (1971) กล่าวว่า การอ่านดีความนั้นเกี่ยวข้องกับความหมายที่ผู้เขียนจงใจชูก่อนไว้ให้ลึกซึ้งกว่าถ้อยคำที่กล่าวออกมาตรง ๆ นั่นคือการอ่านในระหว่างบรรทัดและอ่านให้เลยไปกว่านั้น เพื่อเข้าใจความหมายตามเนื้อหาและเข้าใจเจตนาที่ผู้เขียนจงใจถ่ายทอดผ่านตัวอักษรเหล่านั้น

Alexander (1971) ก็ได้กล่าวถึง การอ่านดีความไว้เช่นเดียวกันว่า เป็นการอ่านที่ผู้อ่านจะต้องใช้สติปัญญาให้เข้าถึงสิ่งที่ได้อ่านทั้งหมด นั่นคือ สามารถเข้าใจจุดประสงค์และทำที่ผู้เขียน

เมื่อพิจารณาคำอธิบายของผู้รู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วพอสรุปได้ว่า การอ่านดีความ หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจต่อเนื้อหาสาระของเรื่อง อันได้แก่ แก่นเรื่อง แนวคิดสำคัญ น้ำเสียง ตลอดจนเนื้อหาสาระอื่น ๆ ที่ผู้เขียนจงใจแอบแฝงไว้ในภาษาในงานเขียนนั้น ๆ

พื้นฐานที่มีผลต่อการอ่านดีความ

การที่ผู้อ่านจะสามารถดีความให้ตรงกับเจตนาของผู้เขียนได้นั้น ผู้อ่านจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมเนียมนิยมในการเขียน ภูมิหลังของเหตุการณ์เช่น ลัทธิความเชื่อ ค่านิยมและสภาพสังคมในสมัยที่วรรณกรรมนั้นเกิดขึ้นด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เขียนและผู้อ่านในยุคเดียวกันอาศัยเป็นส่วนประกอบในการสื่อสารกัน

วัลลภา ศิริวิมล (2541: 44) กล่าวว่า สาเหตุอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการดีความก็คือ ค่านิยมของสังคมไทย ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจเรื่องค่านิยมของสังคม ผู้อ่านก็อาจจะดีความไม่ตรงตามที่ผู้เขียน ต้องการก็ได้ การพิจารณาความหมายของคำการศึกษาวรรณกรรมไทยนั้น ถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการตีความสาร เพราะหากผู้เรียนไม่เข้าใจคำตามความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อก็จะทำให้การตีความผิดไปจากความตั้งใจของผู้เขียน ในการพิจารณาความหมายของคำในการตีความนั้น มีได้หลายทางดังต่อไปนี้

1. ความหมายตรงหรือความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) เป็นความหมายที่ตรงตามคำนั้น ๆ เช่น น้ำตา หมายถึง น้ำที่ไหลออกจากนัยน์ตา เด็ก หมายถึง คนที่อายุยังน้อยหรือกิน หมายถึง เกี้ยว เป็นต้น แต่ถึงแม้จะเป็นความหมายที่ตรงไปตรงมา ผู้อ่านต้องรอบคอบจึงจะ ดีความไม่ผิดพลาด บางครั้งในช่วงเวลาหนึ่งใช้คำนั้นในความหมายหนึ่งพออีกช่วงเวลาหนึ่ง ใช้อีกความหมายหนึ่ง คำว่า แกล้ง สมัยโบราณพบจากวรรณคดี เช่น จากมหาชาติคำหลวงไว้ว่า แกล้งประกาศแก่สงฆ์ มีความหมายว่า จูงใจ ตั้งใจ แกล้งแกล้ง แปลว่า ประคิดประคอง ตั้งใจทำอย่างงดงาม แต่ปัจจุบันคำว่า แกล้ง มีความหมายว่า แสร้ง จงใจทำให้ผิดความหมาย ไม่ทำจริง ทำให้ขัดกับความประสงค์เป็นต้น

2. ความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝง (Connotative meaning) เป็นความหมายที่รวมเอาความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว ลักษณะอารมณ์ ค่านิยม ประสบการณ์ในอดีต ทักษะคติ ฯลฯ ความหมายโดยนัยนี้เป็นเรื่องเข้าใจยาก ผู้อ่านต้องพิจารณาให้ดีว่า นักเขียนเจตนาจะใช้นัยในความหมายใด ผู้อ่านจะต้องเพิ่มความรอบคอบ ทั้งนี้สามารถพิจารณาจากสภาพแวดล้อม หรือตามสถานการณ์ในขณะนั้น

เช่น

หล่อนเป็นแม่ค้าในที่สวนจัดจรร

หล่อนอย่ามาทำเป็นแม่ค้ากับฉันนะ

คำว่าแม่ค้าในประโยคแรกมีความหมายโดยอรรถ หมายถึงผู้หญิงที่ทำการค้าขายแต่ในประโยคที่สอง เป็นคำที่มีความหมายโดยนัย ในที่นี้หมายถึง หญิงที่ขาดมารยาท เอะอะ และก้าวร้าว ตัวอย่างคำที่มีความหมายโดยนัยที่คนไทยมักจะรู้จักกันดี เช่น

ลิง	หมายถึง	ซุกซน
วันทอง	หมายถึง	ผู้หญิงหลายใจ
อีกา	หมายถึง	คำ, ใจคำ
แมงดา	หมายถึง	ผู้ชายที่เกาะผู้หญิงกิน หรือให้ผู้หญิงหาเลี้ยง

1. ความหมายกักตุน (Stock Response) เป็นความหมายที่กักตุนไว้ในใจของแต่ละคนซึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน ชลธิรา สัตยาวัดนา อ้างใน วัลลภา ศศิวิมล (2541: 56) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการสำรวจความหมายกักตุนในการอ่านตีความไว้ว่า “...ในการ ตีความก็ต้องระวังว่า ความหมายกักตุนของคนหนึ่ง ๆ อาจจะมีได้ไม่เหมือนกัน อย่าใช้ ความหมายกักตุนส่วนตัวไปตีความในแง่ที่ไม่ตรงกับเจตนาของผู้แต่งที่เสนอแนะ ให้ระวังนี้ หมายความว่า ผู้อ่านมีสิทธิ์และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอ่าน ทำความ เข้าใจงานเขียนชิ้นหนึ่ง ๆ โดยวิธีตีความหมายของคำหนึ่ง ๆ ตามความหมายกักตุน ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไป เช่น สีดำ หมายถึง ความโศกเศร้า ดอกไม้แรกแย้ม หมายถึง สาววัยรุ่น ทรวงอก หมายถึง ความโศกเศร้า แต่ในบางครั้งผู้แต่งบางคนก็อาจจะใช้คำเหล่านี้ในความหมายเฉพาะตัว ไม่ตรงกับที่คนทั่วไปเขาใช้กัน..”

ยกตัวอย่างงานเขียนบทกวีนิพนธ์ที่ใช้คำว่า “ดอกไม้” ซึ่งอาจจะมีหลายหมายหลากหลาย นอกเหนือจากความหมายว่า “ผู้หญิง”

ดอกไม้ ดอกไม้จะบาน

บริสุทธิ์กล้าหาญ จะบานในใจ

สิวาหนุ่มสาวจะไฟ
 แน่แน่แก้ไขจุดไฟศรัทธา
 เรียนรู้ ต่อสู้มายา
 ก้าวไปข้างหน้าเข้าหามวลชน
 ชีวิตอุทิศยอมตน
 ฝ่าความสับสนเพื่อผลประชา
 ดอกไม้ บานให้คุณค่า
 จงบานซ้ำๆ แต่ว่ายั่งยืน
 ที่นี่ และที่อื่นๆ
 ดอกไม้สดชื่น ยืนให้มวลชน

ดอกไม้จะบาน โดย จิระนันท์ พิตรปรีชา (2548)

ในบทนี้ ผู้เขียนให้คำว่า “ดอกไม้” มีความหมายถึง คนหนุ่มคนสาว
 หรือ
 เหลืองเจิดฉายรายระย้าผกาพริ้ม
 อา- ภาพพิมพ์ใจนั้นชวนฝันหา
 เพียงพบพานบานบุรีบานชีวา
 สมสมญาเพรียกขาน “บานบุรี”
 ใครเค็ดดมชมใกล้..หักใจห่าง
 บานส้างกิ่งกอสร่าสี
 บานบุรีคลี่บานหวานฤดี
 หวังให้คลี่บานในหัวใจคน
 เพื่อช่วยหยุดยั้งผิดจิตนี้อมล
 หัวใจที่คลี่บานอ่อนหวานปน
 ช่วยชีพพ้นพิษยาบจากบาปภัย
 ดอกไม้แห่งกรุณา อารี รัก
 จงประจักษ์เจิมกมลพันสาโดย
 ใจที่ห่างโหดหันชื่นบานใจ
 จักช่วยให้เบิกบานทั้งบ้านเมือง
 และถ้าหาก บูรี บานอย่างหวานชื่น

โลกก็ร้อนรมยาไฟรฟไฟฟอง
 อาณาจักรจางยุคชุกเจี๋ยเคื่อง
 และรุ่งเรืองรัฐด้วยศรัทธา
 บานบุรีกลีดอกออกบานแล้ว
 เชิญบานแพรวพรางกมลคนฝันหา
 และบุรีที่เรารักจักคู่ฟ้า
 หากเมตตาต่างดอกไม้บานในคน

บานบุรี โดย จินตนา ปิ่นเฉลียว (2521)

ผู้เขียนให้ “ดอกไม้ว” มีความหมายถึง ความเมตตา กรุณา
 จากงานเขียนดังกล่าวแสดงว่า ดอกไม้ว ที่ผู้อ่านทั่วไปเคยกักตุนไว้ว่า คือผู้หญิง นั้น
 บางครั้งก็อาจจะไม่ใช่ ดังนั้น ผู้อ่านพึงระมัดระวังในการที่จะตีความในความหมายกักตุนด้วย

2. ความหมายนัยประหวัด (association) คำว่า นัยประหวัด เป็นความหมายเชิงจิตวิทยา

หมายถึง การติดต่อเกี่ยวเนื่องกันระหว่างประสบการณ์หนึ่งกับประสบการณ์อื่น ๆ ที่เคย ผ่านมา
 การใช้ถ้อยคำที่เช่นเดียวกับประสบการณ์ คือ มีนัยประหวัดก่อให้เกิดความบาง ประการ ที่เกี่ยวข้องกับ
 กับความหมายซึ่งมีอยู่เดิม เช่น เมื่อกล่าวถึงคำว่า ตลาด นอกจากจะ หมายถึงแหล่งรวมสินค้าที่เรา
 ต้องการหาซื้อมากมายแล้ว ยังทำให้ใจของเราประหวัดไปถึง ภาพของผู้คนที่เดินกันขวักไขว่ มือถือ
 ตะกร้าบ้าง ถูบ้าง มีทั้งที่กำลังเลือกซื้อต่อรองราคา จ่ายเงิน และรับเงินทอนได้ยินเสียง จ๊อกแจ็ก
 จอแจ ได้กลิ่นตลาดอันเป็นกลิ่นที่ไม่มีอะไร เหมือน หรือเมื่อกล่าวถึง อีสาน เราอาจจะ ประหวัดถึง
 คำว่า เขียว แทนที่เป็นได้ หรือเมื่อ กล่าวถึงคำว่า ต้นจ๊ว หรือ ดอกจ๊ว เรามักจะนัยประหวัด ถึงการ
 กระทำผิดศีลธรรมในทางชู้สาว ซึ่งผู้เขียนจะนำเอาคำเหล่านี้ไปใช้กับอารมณ์เศร้าสร้อย เช่น

น้ำค้างพร่างพรมลมเฉื่อยเรื้อยเรื้อยรื้อ

หนาวดอกจ๊ววิวออกดอกไสว

เกสรจ๊วปลิวฟ้ามายาใจ

ให้ทราบในทรงซ้ำสู่กลักกลืน

โอ้จ๊วป่าพาหนาวเมื่อคราวยาก

สุดจะฝากแสงหน้าไม้ฝ่าฝัน

แม่นจ๊วเป็นเช่นงานเมื่อวานขึ้น

จะชู้ช่นช่วยหนาวเมื่อคราวครวญ

นิราศพระประชม : สุนทรภู่

3. ความหมายหลายนัย(ambiguity) คำ ๆ หนึ่งอาจจะตีความได้หลายแง่หลายมุมและมีความซับซ้อน ซึ่งถือว่าช่วยให้งานเขียนมีคุณค่ายิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับการใช้ ความคิด ค้นหา ความหมายต่าง ๆ ดังเช่น คำว่า น้ำค้าง มีความหมายถึงความทุกข์ เรามักจะ พบว่า คนที่มีความทุกข์ ก็จะมีน้ำตาแต่ขณะเดียวกัน คนที่มีความสุขมากก็อาจจะ มีน้ำตาได้เช่นกัน หรือคำว่า น้ำค้าง ซึ่งหมายถึง ไอน้ำในอากาศที่ถูกความเย็นแล้วกลั่นตัว เป็นหยดน้ำค้างอยู่บนใบไม้ใบหญ้า เวลา กลางคืน หรือเช้ามืด น้ำค้างจึงดูเหมือนว่า มีแต่ความบริสุทธิ์ เพราะยังไม่กระทบกับพื้นดิน ซึ่งเต็มไปด้วยฝุ่น โคลน หรือสิ่งต่าง ๆ แต่ผู้เขียนอาจจะใช้น้ำค้าง หมายถึง ความสูญสลายก็ได้ เพราะน้ำค้างจะต้องสูญสลาย ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อได้รับแสงแดดลองพิจารณาเปรียบเทียบคำว่า น้ำค้าง จากงานเขียนต่อไปนี้

พระโศภนทศพรพลวงวังเวงจิต
ว่าจากเรือนเหมือนนกที่จากรัง
ถึงยามคำอำพองจะร้องไห้
ไอ้ยามดึกดาวเคลื่อนเดือนก็คล้อย

ให้คนคิดถึงถิ่นถวิลหวัง
อยู่ข้างหลังก็จะแลชะเง้อคอย
รำพิไรรัฐจวนหวนละห้อย
น้ำค้างย้อยเย็นน้ำที่อัมพร
พระอภัยมณี: สุนทรภู่

อารมณ์นางเหมือนน้ำค้างที่รุ่มพลุก
ครึ่งรุ่งแสงสุริยฉายก็หายไป

เมื่อยามดึกดังจะรองไว้ดื่มได้
มาเห็นใจเสียเมื่อใจจะขาดรอน
จันทะโครบ : ไม่ปรากฏผู้แต่ง

จะเห็นได้ว่า น้ำค้าง ในคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีนั้น เป็นคำที่มีความหมายโดยอรรถแต่ น้ำค้าง ในคำกลอนเรื่องจันทะโครบ นั้นมีความหมายโดยนัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำว่า น้ำค้างนั้นมีความหมายหลายนัย

เจตนา นาควัชระ (2542) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านตีความ ไว้ว่า การที่ผู้เขียนกับ ผู้อ่าน จะสื่อสารกันได้นั้น การสื่อสารดังกล่าวก็ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของ “ประสบการณ์ร่วม” การที่เราแต่ละคน จะเข้าใจประสบการณ์ของคนแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ฉะนั้นใครก็ตามที่ ประสบการณ์ที่นักประพันธ์ ถ่ายทอดลงในวรรณกรรมแต่ละเรื่องนั้น อาจมีทั้งส่วนที่ผู้อ่านทั่วไป เข้าใจได้ง่าย และส่วนที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์สามัญ นอกจากนั้น ยังได้กล่าวถึง “ความหมายซ่อนเร้น” ไว้ว่า สิ่งที่มีผู้ประพันธ์แสดงออกด้วยภาษาคำย่อคำ อาจจะมีใจความหมาย ทั้งหมด ส่วนที่กวีมิได้กล่าวออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรอาจจะมี ความหมาย ลึกซึ้งไปกว่าสิ่งที่ เขาขีดเขียน

ออกมาอย่างชัดแจ้งก็ได้ “คำ” กับ “ความ” นั้นเป็นสิ่งสัมพันธ์กัน แต่นักประพันธ์ บางคนก็ตั้งใจที่จะสื่อ “ความ” นั้นเป็นสิ่งสัมพันธ์กัน แต่นักประพันธ์บางคน ก็ตั้งใจที่จะสื่อ “ความ” ที่เกิน “คำ” ส่วนที่เขาไม่ได้พูดออกมานั้น เป็นส่วนที่เราผู้อ่านจะต้องไป ขุดค้น แสวงหาออกมาให้ได้ โดยอาศัยถ้อยคำ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเป็นเครื่องนำทาง ในกรณีนี้ผู้อ่านจะต้องใช้ทั้งจินตนาการและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่มาช่วยในการแสวงหาความหมายซ่อนเร้นที่กวีได้แฝงไว้ในวรรณกรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การอ่านตีความมีความสำคัญต่อการศึกษาวรรณกรรมและวรรณคดีไทย เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถตีความ คำ สำนวนหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมา ก็จะไม่สามารถเข้าใจแนวคิดอารมณ์ใด ๆ และไม่สามารถซาบซึ้งต่อวรรณกรรมที่ตนอ่านได้ ดังนั้น ผู้อ่าน นอกจากจำเป็นต้องศึกษาความหมายของคำแล้ว ยังต้องศึกษาภูมิหลัง ตลอดจนประสบการณ์ร่วมกับผู้เขียนเพื่อเกิดความเข้าใจต่อแนวคิดและทัศนคติของผู้เขียนต่องานเขียนเหล่านั้นได้

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสัญลักษณ์

ทฤษฎีสัญลักษณ์

ดวงมน จิตรจำนง (2536: 56) กล่าวว่า สัญลักษณ์คือเครื่องหมายแสดงภาพแห่ง ความรู้สึกนึกคิด ในจินตนาการของผู้ประพันธ์ การจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ ก็ต้องเข้าใจภาพหรือจินตภาพนั้น การจะเข้าใจจินตภาพก็ต้องถอดความเครื่องหมายแสดงภาพหรือสัญลักษณ์ของผู้ประพันธ์ให้ได้เสียก่อน

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อ้างในดวงมน จิตรจำนง (2536 : 54) กล่าวว่า การศึกษาสัญลักษณ์ในวรรณคดีเป็นสิ่งเชื่อมโยงกับการวิจารณ์เชิงจิตวิทยา มักเป็นรูปธรรม ที่เป็นเครื่องแทนนามธรรม อาจมีสัญลักษณ์ที่แสดงโดยความรู้สึกในจิตใจได้สำนึก สัญลักษณ์ในแต่ละวัฒนธรรม มักมีความหมายต่างกัน แต่ก็มีสัญลักษณ์ที่ “พอเดากันได้ทุกหมู่ทุกพวก”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายแทนสิ่งที่เป็นนามธรรมโดยสะท้อนจินตนาการของผู้เขียนผ่านถ้อยคำหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้มีความหมายที่คนในกลุ่มเดียวกันสามารถเข้าใจหรือคาดเดาความหมายได้

ความหมายของสัญลักษณ์

1. ความหมายทั่วไป

M.H. Abrams ได้อธิบายความหมายของ “สัญลักษณ์” ไว้ว่า เป็นศัพท์บัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า symbol ในภาษาอังกฤษ ในความหมายกว้างที่สุดสัญลักษณ์คือสิ่งหนึ่งที่หมายถึงอีกสิ่งหนึ่ง ในความหมายนี้คำทุกคำเป็นสัญลักษณ์ ในลักษณะเช่นนี้ หมายถึง สิ่งหนึ่งที่มีผู้สร้างขึ้นเป็นเครื่องหมาย ให้สะดวกแก่การรับทราบแทนสิ่งหนึ่ง เช่น สัญลักษณ์ภาษาเปล่งเสียงว่า “ช้าง”

เพื่อให้ผู้ฟังรับทราบว่าจะพูดถึงตัวชนิดหนึ่ง แทนที่จะต้องนำตัวชนิดนั้นตัวจริง ๆ มาชี้ให้ดู ด้วยตา จะเห็นได้ว่า สัญลักษณ์ เป็นพื้นฐาน ในทางภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ถ้าพิจารณาสื่อความหมายจะพบว่าล้วนแต่เป็นระบบ สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ในภาษา สัญลักษณ์ในศิลปะ และวรรณคดีก็ใช้เพื่อสื่อความหมายทั้งสิ้น

สัญลักษณ์อาจใช้รูปธรรมแทนนามธรรม เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้น สัญลักษณ์อาจใช้แทนเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่มีความกว้างขวางกว่าตัวสัญลักษณ์นั้นมาก แต่จะมีส่วนสัมพันธ์กัน เช่น มีคุณสมบัติหรือลักษณะรูปทรงที่คล้ายคลึงกัน สัญลักษณ์จึงมักเป็นการเน้นให้เกิดความสัมพันธ์ และมีอิสระในตัวเองให้สามารถตีความหมายไปได้หลายทาง

สิ่งที่น่าสนใจเป็นสัญลักษณ์อาจจะเป็นถ้อยคำ สิ่งของ เครื่องหมายและมโนภาพต่าง ๆ เช่น “ดวงอาทิตย์” ถ้ามองถึงดวงอาทิตย์ในความหมายของลูกไฟดวงใหญ่ที่ให้ความร้อนและแสงสว่าง ก็ไม่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ แต่การกล่าวถึง “พระอาทิตย์” ในลักษณะของเทพเจ้าเช่นนี้เป็นสัญลักษณ์ หรือการกล่าวถึง “ดวงอาทิตย์” ในความหมายของจักรธรรมหรือความจริงอันสูงสุด เช่นนี้ เป็นสัญลักษณ์

2. ความหมายของสัญลักษณ์ในภาษาและวรรณกรรม

โดยเหตุที่ภาษาในวรรณคดีเป็นสัญลักษณ์ (symbol) คือ เครื่องหมายแสดงภาพความรู้สึก ซึ่งผู้ประพันธ์จินตนาการสร้างขึ้นเป็นภาพ แล้วจึงวาดภาพนั้นออกมาเป็นถ้อยคำถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน อีกทีหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านจะได้รับสรวรรณคดีอย่างแท้จริงก็ด้วยความพยายามทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในสารที่ผู้แต่งสื่อออกมาให้โดยใช้วิจารณ์ญาณประกอบกับความรู้ความสามารถในทางภาษาตีความหมายของถ้อยคำในวรรณคดีที่มีความลึกซึ้ง กว้างขวางยิ่งกว่าความหมายตามอรรถ (denotation) หรือตามหลักไวยากรณ์ หากแต่มีความหมายเชิงแนะภาพหรือความหมายโดยนัย (connotation) อันหมายรวมถึง ภาพแห่งความรู้สึก นึกคิด ด้วย เช่น ดอกกุหลาบสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของความรัก นกพิราบขาวเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ พญามารเป็นสัญลักษณ์ของกิเลส หรือความชั่วร้าย เป็นต้น ซึ่งการตีความหมายสัญลักษณ์ก็จะแตกต่างกัน ไปได้ตามประสบการณ์ และความคิดของแต่ละบุคคล

อย่างไรก็ตาม ดวงมน จิตรจักษ์ (2536 : 37) กล่าวถึงการตีความสัญลักษณ์ว่า จะต้องทำด้วยความรอบคอบและถ่วงถี่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเอกภาพและความประสานกับ องค์ประกอบอื่น ๆ ของบทประพันธ์ด้วย เป็นการเสี่ยงที่จะตีความสัญลักษณ์อย่างแยกโดดเดี่ยวจากองค์ประกอบอื่นๆ และไม่ควรจะคาดหมายไว้ก่อนว่าสัญลักษณ์อะไรเป็นพิเศษหรือสัญลักษณ์ ทุกอย่างจะมีลักษณะเป็นสากลไปหมด

นักเขียนอาจใช้สัญลักษณ์แทนความคิด (Idea) หรือลักษณะบางประการของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในกรณีที่ไม่สามารถกล่าวถึงสิ่งนั้นโดยตรงไปตรงมา เพราะเป็นการขัดต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น อาจผิดกฎหมาย ขัดต่อค่านิยมบางประการ ทำความเดือดร้อนเสื่อมเสียให้ผู้อื่นหรือตนเอง ฯลฯ และการใช้สัญลักษณ์จะทำให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าการกล่าวถึงตรง ๆ เพราะสัญลักษณ์จะให้ทั้งความหมาย และความรู้สึกที่กว้างไกล

สรุปได้ว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นใช้ในการสื่อความหมาย ส่วนสัญลักษณ์ในวรรณคดีเป็นการนำภาษามาใช้ในความหมายใหม่ โดยมุ่งให้เกิดการสื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและมีวรรณศิลป์

ประเภทของสัญลักษณ์

สัญลักษณ์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. สัญลักษณ์ตามแบบแผน (Traditional Symbol) หรือสัญลักษณ์ตามธรรมเนียม (Conventional Symbol) หมายถึงสัญลักษณ์ที่ใช้สืบทอดกันมาตามแบบแผนที่ใช้มาแต่ก่อน จนเป็นประเพณีหรือเป็นสาธารณะโดยปรากฏในลักษณะซ้ำ ๆ เข้าใจได้ทั่วไปและง่ายต่อการตีความหมาย เพราะใช้ในรูปแบบและเนื้อหาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงของเดิม สัญลักษณ์ ตามแบบแผนบางอย่าง เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นสากล เข้าใจได้ ตรงกันทุกชาติทุกภาษา เช่น นก เป็น สัญลักษณ์ของอิสระเสรี ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงแต่สัญลักษณ์ตามแบบแผนบางอย่างจะ เข้าใจได้ก็เฉพาะผู้ที่ร่วมอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีหรือสังคมเดียวกัน เช่น การใช้สัญลักษณ์ใน บทอาศรัยในวรรณคดีไทย

เกิดกุลาว่าว้าวักปักเป้าติด	กระแจะชิดจากบกระทบเหนียง
กุลาสายซ่ายหนีตีแก้วเอียง	ปักเป้าเหวี่ยงชักแผละกระแจะชิด
กุลาโคลงไม้สูบล่องกะพล่องกะแพลง	ปักเป้าแทงแต่ละทีไม่ผิด
จะแก้ไขไม่หลุดสุดความคิด	ประกบติดคดผางลงกลางดิน
	พระอภัยมณี : สุนทรภู่

จากตัวอย่าง ถ้าผู้อ่านไม่รู้จักว่าวและส่วนประกอบของว่าว เล่นว่าวไม่เป็นอ่านแล้วก็ไม่เกิดจินตภาพหรือผู้อ่านในสังคมที่มีการเล่นว่าวแต่ไม่มีก็พาคว่าวว่าว อย่งไทยก็จะยังไม่เข้าใจได้ชัดเจนอยู่นั่นเอง และยิ่งถ้าไม่ทราบว่ในวรรณคดีที่กำลังอ่านกำลังกล่าว ถึงบทรักโดยใช้สัญลักษณ์ ผู้อ่านก็จะยังไม่เข้าใจ ไม่สามารถรับและรู้สึแห่งวรรณคดีที่เสนออย่างแนบเนียนนี้

การใช้สัญลักษณ์ตามแบบแผนในวรรณคดีไทยมีมาก จุดประสงค์ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น ให้เกิดความงดงามและเพื่อแสดงฝีมือด้วย การใช้สัญลักษณ์ตามแบบแผนในวรรณคดีไทย จะ ปรากฏมากในโวหารภาพพจน์แบบต่าง ๆ เช่น

เมื่อแรกเชื่อว่าเนื้อทับทิมแท้
กาลลงว่าหงส์ให้ปลงใจ

มาแปรเป็นพลอยหุงไปเสียได้
ด้วยมิได้ดูหงอนแต่ก่อนมา
ขุนช้างขุนแผน

“ทับทิมแท้” เป็นสัญลักษณ์หมายถึงสิ่งที่มีค่ามาก ตรงข้ามกับ “พลอยหุง” ซึ่งหมายถึง ของเทียมไม่มีคุณค่า “กา” เป็นสัญลักษณ์แทนคนสกุลต่ำ ความชั่วร้ายมัวหมองมีมลทินต่ำต้อย และ “หงส์” เป็นสัญลักษณ์แทนคนสกุลสูง มีความดีงามบริสุทธิ์ การใช้ชื่อของอัญมณีที่มีค่าต่างกัน และการใช้สัตว์ที่ลักษณะต่างกัน เช่น กาและหงส์ เป็นการใช้อนุสัญญลักษณ์ตามแบบแผนที่นิยมกันมาก แม้แต่ในวรรณกรรมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นบทกวี เรื่องสั้นหรือนวนิยายของไทยก็จะพบการใช้สัญลักษณ์เหล่านี้อยู่เสมอ

2.. สัญลักษณ์เฉพาะบุคคล หรือ สัญลักษณ์ส่วนตัว (Private or Personal Symbol) หมายถึง สัญลักษณ์ที่มีผู้สมมติขึ้นแทนสิ่งที่ตนต้องการกล่าวถึง เป็นลักษณะส่วนตัวโดยเฉพาะ เนื่องจากเป็น สัญลักษณ์ที่ถูกสมมติขึ้นเฉพาะตัว บางครั้งจึงเข้าใจได้ยาก หรือเข้าใจไม่ตรงกัน สัญลักษณ์ประเภทนี้หากมีการใช้ซ้ำ ๆ หรือมีผู้ใช้ตามอย่างจนเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป สัญลักษณ์นั้น ก็จะกลายเป็น สัญลักษณ์ตามแบบแผนได้

การสร้างสัญลักษณ์ประเภทนี้อาจจะสร้างขึ้นใหม่ทีเดียว หรือนำสิ่งที่เคยใช้สัญลักษณ์อยู่แล้วมากำหนดความหมายใหม่ขึ้น เช่น สีดำ เป็นสัญลักษณ์ของความเศร้า ความมืดมน ความมัวหมอง และความตาย แต่กวีอาจนำสัญลักษณ์สีดำมาใช้เป็นสัญลักษณ์หมายถึงความรักแท้ เป็นต้น

3. ความนิยมในการใช้สัญลักษณ์ในวรรณกรรม

สัญลักษณ์นิยม (Symbolism) เป็นชื่อของแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะและวรรณคดี แนวหนึ่งที่แพร่หลายในประเทศตะวันตกช่วงปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ลักษณะเด่นของวรรณกรรมสัญลักษณ์นิยมมีดังนี้

- 1) มีจุดประสงค์จะแสดงความคิด
- 2) ใช้สัญลักษณ์ คือใส่ความคิดไว้ในรูปแบบที่เนะความหมาย
- 3) ประกอบขึ้นด้วยรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่เคร่งครัดรูปแบบ
- 4) เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดเชิงอัตวิสัย แต่มีความมุ่งหมายให้ตีความได้หลายอย่าง
- 5) เป็นผลที่เกิดจากการปรับปรุงตกแต่งแนวความคิดเก่าในศิลปะกรีกโรมัน และศิลปะแนวโรแมนติกวิทยาศาสตร์มากขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้วสัญลักษณ์เป็นสิ่งสมมุติที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบางสัญลักษณ์อาจเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สืบทอดกันมาตามแบบแผนที่ใช้มาแต่ก่อนจนสามารถเข้าใจได้ทั่วไป และง่ายต่อการตีความหมายเพราะใช้ในรูปแบบซ้ำ ๆ และสัญลักษณ์บางอย่างที่ถูกสมมุติขึ้นเฉพาะตัว อาจจะเข้าใจได้ยากหรือเข้าใจไม่ตรงกัน ต้องอาศัยบริบทแวดล้อมช่วยตีความหมาย ให้เข้าใจง่ายขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

ความหมายของวัฒนธรรมไทย

ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

ภารดี มหาขันธ์ (2539:1) กล่าวถึงคำว่า “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึงความเจริญด้านจิตใจ ความคิด ความรู้สึกของคนกลุ่มหนึ่ง ๆ ในสมัยหนึ่ง ๆ อันเป็นลักษณะประจำชาติใดชาติหนึ่ง โดยเฉพาะ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด รสนิยมที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสมสำหรับชนในกลุ่มหรือในชาตินั้น ๆ

สุพัตรา สุภาพ (2536: 99) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการใน การปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2538: 8) อธิบายว่า “วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ว่าในทัศนะของผู้อื่นจะเห็นเป็นความเจริญอกงาม หรือความเลวทรามต่ำช้า ไม่ว่าแบบวิถีชีวิตของการดำรงชีวิตนั้นจะยืนยงคงอยู่มาช้านาน หรือเพิ่งเกิดมีขึ้นก็ตาม ถ้าตราบใดคนที่อยู่ร่วมกันในกลุ่มนั้นเห็นชอบที่จะดำรงชีวิตในแบบเช่นนั้นแล้วนั้นก็ คือ “วัฒนธรรม”

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2541: 5) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นกำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณแล้วอบรมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ มีการถ่ายทอดในชั่วอายุคน คำว่า “วัฒนธรรม” ได้นำมาใช้ในความหมายต่าง ๆ กันจึงอาจจะกล่าวได้เป็นข้อย่อย ๆ คือ

1. ความหมายของวัฒนธรรมที่ใช้ในประเทศไทย วัฒนธรรมตามความเข้าใจของคนไทยโดยทั่วไป อาจให้ความหมายได้ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 ความหมายที่แคบที่สุด เริ่มใช้ครั้งแรกด้วยพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483 เพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2485 ซึ่งให้ความหมายว่า “ลักษณะที่

แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน”

กลุ่มที่ 2 ขยายความหมายออกไป สิ่งใดที่สังคมนิยมยกย่องว่าดีงามเป็นความเจริญ
ของหมู่คณะ สิ่งนั้นก็ป็นวัฒนธรรม

กลุ่มที่ 3 ให้ความหมายว่า สิ่งของที่ประณีตตามรสนิยมของชนชั้นสูงของผู้มี
การศึกษา วัฒนธรรมจำกัดเฉพาะสิ่งที่อยู่ในแบบอย่างประเพณี ชีวิต มารยาท และรสนิยมของ
ชนชั้นสูง หรือของผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมตามมาตรฐานของชนชั้นสูงเท่านั้น

กลุ่มที่ 4 คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิธีการและผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เป็น
มรดกตกทอดกันมาในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตมาจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย

กลุ่มที่ 5 ความหมายกว้างที่สุด ปรากฏใช้ในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา
หมายถึง “วิถีของการประยุกต์ หรือแบบแผนของพฤติกรรมหรือวิธีการดำรงชีวิตหรือลักษณะ
ของการมีชีวิตรอยู่ ที่เป็นของกลุ่มคนในส่วนของสังคมส่วนหนึ่ง หรือจะเป็นของทั้งสังคมในสังคม
หนึ่งก็ได้ หรือจะเป็นของสังคมหลาย ๆ สังคมรวมกันก็ได้

2. ความหมายของวัฒนธรรมในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา

Edward B. Tylor อ้างใน ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2541: 5) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้อธิบายไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า Primitive Culture 1781 และเป็นความคิดที่ยอมรับกันในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา Tylor อธิบายว่า ความสลับซับซ้อน ของสิ่งทั้งปวงที่ประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ คุณธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความสามารถอื่น ๆ และลักษณะนิสัยทั้งปวงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตซึ่งมนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคม

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2541: 8) ยังได้กล่าวอีกว่าในทางมานุษยวิทยาปัจจุบันนี้มักนิยมจำแนกวัฒนธรรมเป็น 2 ส่วน คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมทางอุดมคติ (Ideational Culture) โดยที่วัฒนธรรมทางวัตถุมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมทางอุดมคติ ในส่วนของวัฒนธรรม ทางมโนคตินั้นประกอบด้วย

1. บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) อันจำแนกเป็น
 - วิถีชีวิต หรือวิถีประชา (Folk ways)
 - จารีตหรือกฎศีลธรรม (Mores)
 - กฎหมาย (Laws)
2. ค่านิยม (Values)
3. ความเชื่อ (Beliefs)

4. สัญลักษณ์ (Symbols)

งามพิศ สัตย์สงวน (2533: 1 – 2) ยังได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้อีกว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทุกแง่มุมของชีวิต เช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ครอบครัวและเครือญาติ ศาสนา การศึกษา หรือการถ่ายทอด วัฒนธรรมเป็นต้น วัฒนธรรมจึงไม่ใช่อะไรอื่น ๆ แต่มันเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาพื้นฐาน การเอาชีวิตรอดของมนุษย์

ส่วน อวยพร พานิช และคณะ (2543: 146) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง อาจหมายรวมถึง วิธีการดำเนินชีวิตพฤติกรรมและผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ บางคำอาจหมายถึงสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมารวมถึง ความคิดเห็น ความประเพณี กริยาอาการ ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

กาญจนา แก้วเทพ (2539: 23) ก็ได้นิยามของวัฒนธรรมไว้อีกเช่นกันว่า วัฒนธรรม เป็นทั้ง ความหมาย (Meaning) และระบบคุณค่า (Value System) ที่ตกผลึกมาจากประสบการณ์ที่แวดล้อมอยู่รอบตัวบุคคล

พระเทพเวที (อ๋างในรัตนะ บัวสนธ์และคณะ 2537: 5-7) ได้อธิบายความหมาย วัฒนธรรม ไว้โดยละเอียดในหลายความหมายว่า วัฒนธรรมนั้นเป็นผลรวมของการสังคม สิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้น ๆ

วัฒนธรรมมีความหมายรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งแต่ภายในของจิตใจคนมีค่านิยม ค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิดและสติปัญญาออกมาจนถึงท่าทีและวิถีปฏิบัติของมนุษย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจท่าทีการมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม

วัฒนธรรม ก็คือ ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของ สังคมนั้นเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อ๋างในรัตนะ บัวสนธ์ และคณะ (2537: 7 – 8) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า วัฒนธรรมไว้สองระดับคือ

ในระดับความหมายทั่วไป วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผน การประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคม เดียวกันสามารถเข้าใจซาบซึ่งยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน

ในระดับความหมายเชิงปฏิบัติการวัฒนธรรมจะหมายถึง ความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออก

เป็น 3 ด้านคือ ด้านจิตใจ สังคมและวัตถุ มีการส่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรม และผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

รัตน์ บัณฑิต และคณะ (2537: 4) ได้ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลเกิดขึ้นมาจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ สังคม และวัตถุ นอกจากนั้น ยังได้มีการส่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจนกระทั่งกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และใช้ปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งกฎระเบียบมาตรฐานของพฤติกรรมที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน คือ ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมตามที่ ยศ สันติสมบัติ (2544: 11 – 13) ได้กล่าวไว้ว่า มี 6 ประการด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมคนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของเรามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น เช่น ค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทย ก็คือ การเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่ตนรู้จักเด็กทราบดีว่า ตนควรยกมือไหว้เพื่อทักทาย และแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดคะเนได้ว่าเด็กจะไหว้ตนและตนควรรับไว้
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is learned) ที่ละเล็กละน้อยจากการเกิดและเติบโต มาในสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเหมือน “มรดกทางสังคม” ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม (Enculturation) รวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมจากการเป็นสมาชิกสังคม
3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมมนุษย์ที่มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สัญลักษณ์ไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารความหมายระหว่างกันและกัน นอกจากนั้นภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างในระบบและสามารถถ่ายทอดความรู้นั้น
4. วัฒนธรรมเป็นความรู้และองค์รวมของภูมิปัญญา ในลักษณะนี้วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบ

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น มนุษย์ทั่วโลกพยายามกำหนดนิยามความหมายของชีวิต และกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตที่อาจจะออกมาในรูปความเชื่อทางศาสนา กระบวนการกำหนด ความหมายดังกล่าวเริ่มกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมือง การปกครองของสังคมนั้น

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น ๆ และมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ในการควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไป วัฒนธรรมก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามได้ด้วย

จากความหมายของวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้สรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนิน ชีวิตความเป็นอยู่และแบบแผนการประพฤติปฏิบัติตนทั้งหมดของมนุษย์ในแต่ละ สังคม ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์เองและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาถึงรุ่นลูกหลาน เป็นต้นว่า ภาษา ความคิด ความเชื่อ ลักษณะนิสัย ศาสนา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมไปถึงผลงาน หรือวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นอีกด้วย โดยวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง กล่าวคือ เมื่อวันเวลาผ่านไป แบบแผนการดำเนินชีวิตก็อาจเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมได้

ประเภทของวัฒนธรรม

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538: 5) กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในสังคมทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม นักสังคมวิทยาจึงได้ให้ความเห็นในการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ 2 ประเภท กล่าวคือ

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวัตถุ (Material Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้เน้นในสิ่งที่เป็นรูปธรรมอันเป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาของคน ซึ่งเป็นที่มาของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกด้านตั้งแต่การประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบของการก่อสร้างและวัสดุของที่อยู่อาศัย การคิดค้นยารักษาโรคทุกชนิด เครื่องนุ่งห่ม และอาหาร ตลอดจนความคิดทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประดิษฐ์เครื่องยนต์ โทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น
2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกันทางวัตถุ (Non-Material Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้เน้นสิ่งที่ไม่ใช่รูปธรรม กล่าวคือ เป็นนามธรรมอันเกิดจากความคิดคำนึงในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นบ่อเกิดของภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรม ค่านิยม ศิลปะ และสุนทรียศาสตร์ เป็นต้น

ณรงค์ เส็งประชา (2531: 4) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ กับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ ซึ่งมนุษย์ได้คิดค้นสร้างขึ้นเป็นต้นว่า สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน อาคารเรือน รถยนต์ ปากกา นาฬิกา ฯลฯ

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลธรรม วิธีการกระทำ ฯลฯ

Clark Wissler (อ้างใน นิยพรรณ วรรณศิริ 2540: 47-48) เป็นเจ้าของทฤษฎีเขตวัฒนธรรม (Culture Areas) และรูปแบบวัฒนธรรม (Pattern of Culture) เขาเป็นผู้สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของเอสกิโมและ ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลกและพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตเจอนั้นมีอยู่ในทุกสังคมของโลก เรียกว่าระบบวัฒนธรรมสากล ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูดและภาษาเขียนและทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา เช่น นิทาน นิยาย และภาษาท่าทาง
2. วัฒนธรรมประเภทรูปธรรม (Material Culture) ที่เกี่ยวกับการกินอาหาร ที่อยู่อาศัย สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เสื้อผ้า ภาชนะของใช้ เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธยุทโธปกรณ์ อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ศิลปะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น การแกะสลัก ปั้นรูป วาดรูป (สีน้ำ, น้ำมัน) วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การละครและอื่น ๆ
4. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหลัง และศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ รักษาโรคภัยไข้เจ็บและเชื้อโรค พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด และการตาย ฯลฯ
5. ระบบครอบครัว การแต่งงาน และเครือญาติ และระบบทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกได้เป็นการแต่งงาน ครอบครัว การนับญาติ การสืบทอดตระกูล และการใช้ศัพท์เรียกเครือญาติ
6. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน แบ่งออกได้เป็นทรัพย์สินส่วนรวมและทรัพย์สินส่วนตัวทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และ อสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์และกฎหมาย ตลอดจนมาตรการแลกเปลี่ยนและการค้าขาย ระบบการเงินตรา การผลิต การจำแนกแจกจ่ายและการบริโภคสินค้า ฯลฯ
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล อันได้แก่ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติระบบตุลาการและระบบควบคุมสังคมอื่น ๆ ทุกประเภท
8. การศึกษา สงคราม ทั้งสงครามระหว่างคนต่างสังคม และสงครามที่เกิดในหมู่เครือญาติ (Feuds) หรือสงครามระหว่างคนในสังคมเดียวกัน

9. การกีฬาและการละเล่น (Sports and Games) การออกกำลังกายและนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับการนี้

10. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนิทานปรัมปรา (Mythology) ซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อม

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (2535: 7) กล่าวถึงประเภทของวัฒนธรรมและสาขาของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมหลักประจำชาติไทยไว้ ดังนี้ว่า สำหรับนักวิชาการด้านวัฒนธรรมก็ได้แบ่งวัฒนธรรม ในสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่

- ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค
- เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ช้อน ส้อม ตะเกียบ จอบ เสียม ขวาน มีด ฯลฯ
- สิ่งก่อสร้าง เช่น บ้านเรือน ปราสาทราชวัง ดึก โบสถ์ วิหาร สะพาน ถนน

หนทาง ฯลฯ

- ยานพาหนะ เช่น เรือ รถ เครื่องบิน ดาวเทียม โทรศัพท์ ฯลฯ
- งานศิลปะ เช่น ภาพวาด รูปปั้น ดนตรี วรรณคดี ละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ
- และภาษา เครื่องแต่งกาย โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (จิตใจ) เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงามหรือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การปฏิบัติทางศาสนาการปฏิบัติตามกฎหมายหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือโชคลางและเครื่องรางของขลังต่าง ๆ เป็นต้น

สาขาของวัฒนธรรม

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (2535: 8) กล่าวว่า วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งออกได้เป็น 5 สาขา คือ

1. สาขาศิลปกรรม ประกอบด้วยสาขาวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และดนตรี เป็นต้น

2. สาขามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ศิลธรรม ปรัชญา คุณธรรม มารยาทในสังคม การปกครองและกฎหมาย เป็นต้น

3. สาขาหัตถกรรม ประกอบด้วย การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องเงิน เป็นต้น

4. สาขากีฬาและนันทนาการ ประกอบด้วย การละเล่น มวยไทย กระบี่กระบอง การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

5. สาขาศิลปะ ประกอบด้วยความรู้เรื่องอาหาร การดูแลบ้านที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การอบรมดูแลเด็ก ความรู้เรื่องยา การใช้ยา เป็นต้น

จากการได้ประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านข้างต้น สรุปได้ว่า วัฒนธรรมนั้น แบ่งออกโดยกว้างได้เป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้แก่วัตถุสิ่งของที่มนุษย์ ได้คิดสร้างขึ้น และวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ซึ่งไม่ใช่วัตถุสิ่งของ เช่น ความคิด ความเชื่อ ศีลธรรมแบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นต้น และวัฒนธรรมนั้นยังแบ่งออกได้เป็น 5 สาขา คือ สาขา ศิลปกรรม สาขามนุษยศาสตร์ สาขาหัตถกรรม สาขากีฬาและนันทนาการ และ สาขาศิลปะ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมหลักประจำชาติไทยนั้นเป็นมรดกที่บรรพชน ของไทย ได้สร้างขึ้นมาและสืบทอดมาถึงชนรุ่นหลัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของ ภาษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ศิลปกรรมไทยแขนงต่าง ๆ รวมไปถึงเรื่องของ กิริยามารยาทแบบไทย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เอกลักษณ์ไทยคือลักษณะร่วมของคนไทย อันได้แก่ ความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความไม่หวงแหนสิทธิ ความมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ความรักสงบ ความประนีประนอม การไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ ความมีน้ำใจ ความเมตตา กรุณา ต่อผู้อื่น ความกตัญญูรู้คุณ และความยึดมั่นในแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

เอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ความหมายของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านการใช้ภาษาในการสื่อสาร พูนสุข กระทบทัด (อ้างในอทิทยา จตุทอง 2549: 19) กล่าวว่าในกระบวนการสื่อสาร ภาษาเป็นช่องทางสำคัญสำหรับผู้ส่งสารเพื่อจะ ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ฯลฯ ไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารจะต้องมีวัตถุประสงค์ใน การสื่อสารและต้องเข้าใจกลุ่ม ผู้รับสาร ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของ ผู้สื่อสาร สำหรับการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ หลีกเลียงได้ยากในสังคมปัจจุบัน คือ การสื่อสารข้าม วัฒนธรรมหรือการติดต่อสื่อสารกับผู้คนต่างวัฒนธรรม ต่างชาติ ต่างภาษาซึ่งภาษาที่ใช้เป็นสื่อ ติดต่อกันระหว่างผู้พูดภาษาต่างภาษานั้น ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางกันอย่างกว้างขวางหรืออาจใช้ ภาษาที่สอง หรือภาษาอื่นในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมก็ได้

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นได้เสมอในสังคมหรือประเทศต่าง ๆ โดยคนจาก ประเทศหนึ่ง เลือกที่จะใช้วิธีการเรียนรู้ภาษาของประเทศที่ตนจะต้องติดต่อสื่อสารด้วยเป็นภาษาที่ สองหรือภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อสารกับผู้รับสารซึ่งเป็นคนในสังคมหรือประเทศนั้น ๆ

สำหรับการเรียนรู้ตัวภาษาเพียงอย่างเดียวมิได้หมายความว่า การสื่อสารนั้นจะประสบความสำเร็จเสมอไป ทั้งนี้เพราะยังมีปัจจัยในเรื่อง วัฒนธรรมที่แตกต่างกันเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548:2) อธิบายถึงความการสื่อสารต่างวัฒนธรรมนั้นมาจาก ภาษาอังกฤษว่า “Intercultural communication” ซึ่งหากแปลคำภาษาอังกฤษควรจะแปลว่า การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม แต่เนื่องจาก ต้องการเน้นเฉพาะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันจึงใช้คำว่า การสื่อสารต่างวัฒนธรรม

ความหมายของการสื่อสารต่างวัฒนธรรม (Intercultural communication) มักเน้นการสื่อสาร ระหว่างบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน แบบไม่ผ่านสื่อเน้นการสื่อสารแบบ เห็นหน้าค่าตาและมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ต่างจากการสื่อสารแบบข้ามวัฒนธรรม (Cross-culture) ที่เน้นการศึกษา เปรียบเทียบว่า คนในแต่ละวัฒนธรรมสื่อสารกันอย่างไร โดยที่ผู้สื่อสารไม่จำเป็นต้องมาจากต่างวัฒนธรรมกัน เช่น เปรียบเทียบวิถีทักทายกันของคนไทยและวิถีทักทายของ คนอเมริกัน การทักทายของคนไทยด้วยกัน คือ การไหว้ในขณะที่ชาวตะวันตกใช้วิธีจับมือ เป็นต้น

บุญรอด โชติวชิรา (2553:111) ได้อภิปรายเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมไว้ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในด้านการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศและองค์ความรู้ทางวิถีความคิดและวัฒนธรรมไทยกับเกาหลีกรณีศึกษา มหาวิทยาลัยปูซาน ภาษาและกิจการต่างประเทศว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural communication) แม้กระทั่งคนในชาติที่ใช้ภาษาเดียวกัน บางครั้งก็ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ยิ่งกรณีที่เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างภาษา ต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรมหรือที่เรียกว่าพหุวัฒนธรรม (Multi-Culture) ถือเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีความซับซ้อนมากซึ่งเป็นเรื่อง ที่หลีกเลี่ยงได้ยากในโลกปัจจุบันบางครั้งผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้และพยายามเข้าใจในประเด็นทาง สภาพสังคม วิถีคิด วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมก็ส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน มีอคติต่อกันได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและสนใจเรื่องของความแตกต่างทางความคิดของเจ้าของภาษาและผู้ไม่ได้เป็นเจ้าของ

พรพิมล เสนะวงศ์ (2541:127)กล่าวว่า ในสังคมที่ประกอบขึ้นด้วยผู้คนหลายภาษาหลายวัฒนธรรม สมาชิกของสังคมมีความจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกัน โดยผ่านภาษากลางปัญหาในการสื่อสาร จึงอาจจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและภาษาที่อาจไม่ใช่ภาษาที่หนึ่งของผู้พูด การสื่อสารระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในสังคมเช่นนี้เป็นเรื่องสำคัญและละเอียดอ่อน เพราะหากสมาชิกของสังคมไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจกันได้แล้วอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ที่อาจนำไปสู่การแตกแยกในสังคมระดับชาติได้ ผู้คนต่างกลุ่มวัฒนธรรมที่ต้องมาติดต่อ สื่อสารกัน จึงต้องเรียนรู้เข้าใจและอดทนต่อแบบแผนการสื่อสารของคนในกลุ่มวัฒนธรรม

อื่น และจะต้องไม่พยายามนำวัฒนธรรมที่ใช้ในภาษาของตนเองไปใช้ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยศ สันตสมบัติ (2544:9) กล่าวว่า การศึกษาสังคมวัฒนธรรมแห่งใดแห่งหนึ่ง ภายในบริบทของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่ควรนำเอามาตรฐานของตนเอง หรือของสังคม วัฒนธรรมแห่งหนึ่ง ไปใช้วัดสังคมวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งหลักเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าในแง่ของ ความคิดว่าหรือเหนือ กว่า หากแต่มองมนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมว่ามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

ทฤษฎีแนวคิดเรื่องการจัดการวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่องการจัดการข้ามวัฒนธรรมนี้ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบนั้นก็เพื่อจะนำไปสู่การออกแบบฝึกอบรม (Training Design) และการสร้างความเข้าใจอันดีกับการทำธุรกิจในสังคมโลกเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย การประพุดิปฏิบัติของลูกค้า (พฤติกรรมของผู้บริโภค) หรือผู้ให้บริการที่อยู่รอบโลกใบนี้ซึ่งมีลักษณะของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแตกต่างกันออกไป ผลที่ได้รับคือ ความสำเร็จในการทำการค้าร่วมกันและสันติสุขของโลก

ดังนั้นแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมนี้ เพ็ญศรี รูปะวิเชตร (2554: 106) กล่าวว่า จะช่วยให้เราเข้าใจมาตรฐานของการแสดงออกของแต่ละชนชาติ เพื่อทำให้การมีความสัมพันธ์ หรือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นเพราะ ปัญหาด้านความไม่เข้าใจกันส่วนใหญ่ มักอยู่บนพื้นฐานของการตีความตามความคิด ความเชื่อ หรือปทัสถานของสังคมตนเอง

Michael Byram (2554: 109) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการเรียนรู้วัฒนธรรมของต่างชาติต่อการทำธุรกิจว่า “การเรียนรู้วัฒนธรรมต่างชาติเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างคุณค่าการสื่อสารและต่อรองทางธุรกิจดังนั้นจึงควรให้ ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างชาติมากพอ ๆ กับวัฒนธรรมของตนเอง การเข้าใจในวัฒนธรรม จะช่วยให้เข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นขึ้นด้วย ” ซึ่งนั่น หมายความว่าด้วยความเป็นสังคมแบบโลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะของการเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมที่หลากหลายสามารถ เกิดขึ้นได้ค่อนข้างง่ายคายการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกัน และกันนับเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก รวมทั้งเป็นสิ่งที่น่าคิดต่อไปว่าจะทำอย่างไรที่ประชาชนในแต่ละประเทศบนโลกใบนี้ จะสร้างวัฒนธรรมการจัดการอันเป็นสากลที่ทุกคนสามารถยอมรับร่วมกันได้และสามารถ ประพุดิปฏิบัติร่วมกันได้ อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไปทั้งนี้ด้วยปรากฏการณ์ใน สังคมปัจจุบันพบว่าได้มี แนวโน้มไปสู่การโน้มเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งหรือการมีอคติทางวัฒนธรรม ซึ่งบางพื้นที่ได้มีการ ต่อต้านรุนแรงในเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมและได้นำไปสู่ความเสียหาย ความขัดแย้งในภาพรวม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมคือการศึกษารู้นด้านภาษาและวัฒนธรรมของชาติอื่น เพื่อการสื่อสารที่เข้าใจได้ถูกต้องตรงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารระหว่างกัน ตลอดจนสามารถเข้าใจ ความคิด อารมณ์ ของมนุษย์ที่อยู่ต่างวัฒนธรรม โดยสามารถทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่มีแนวคิด ค่านิยมต่างกันได้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. ทฤษฎีการจูงใจ

คำว่า แรงจูงใจ ตามพจนานุกรมการจัดการ (Dictionary of Management) ของ Toils and Carroll (1982: 387) หมายถึง แรงขับของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือการกระทำที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จ โดยได้รับอิทธิพลจากการกระทำของคนอื่นที่กำหนดแนวทางเฉพาะใช้ในการบริหาร โดยผู้บริหารจะจูงใจพนักงานทำงานให้ องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2529 : 45) ได้กล่าวว่า การจูงใจเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแก่บุคคลในการใช้ความพยายามผลักดันให้เกิดการกระทำอย่างต่อเนื่องมีแนวทางที่แน่นอน เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

จากความหมายการจูงใจดังกล่าว มุ่งองค์ประกอบเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ความพยายามหรือตัวกระตุ้นซึ่งเป็นเรื่องของแรงขับหรือใช้พลังเพื่อให้เกิด การกระทำ ประการที่สองในการตอบสนองต่อแรงขับดังกล่าว บุคคลนั้นจะเลือกแนวทางต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติ เช่น เพื่อทำให้คนอื่นประทับใจตน บุคคลนั้นจะเลือกแนวทางปฏิบัติด้วยการทำงาน มากขึ้นให้เกิดผลดี ทำงานในโครงการสำคัญที่ได้รับมอบหมายให้หนักขึ้นเป็นพิเศษ เป็นต้น โดยทางเลือกเหล่านี้ ล้วนเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายเดียวกันและประการสุดท้ายก็คือ การรักษา ระดับของพฤติกรรมหรือการกระทำให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมาย

McClelland (1983 :121) กล่าวว่า วิธีสอนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ต้องเพิ่ม โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้สอนจัดบรรยากาศที่ทำทาบโดยใช้สื่อหลากหลายที่กระตุ้นความสนใจ เกิดความอยากรู้อยากเห็น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แรงจูงใจ (Motivation) ในการเรียนรู้คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น เกิดแรงขับเคลื่อนให้มีความพยายามลงมือปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพตามแนวทางที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ โดยมุ่งหวังให้การกระทำนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านการพัฒนาสติปัญญา

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญาไว้ ดังนี้

Good, C.V(1945 : 7) ได้ให้ความหมายสติปัญญาไว้ว่า เป็นความสามารถของสมองในการ รวบรวมประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ได้สำเร็จและรวดเร็ว ซึ่งความสามารถทางสมองนี้วัดได้ด้วยเครื่องมือทดสอบทาง ปัญญา

Kaufman & Kaufman (1983) เห็นว่าสติปัญญาหมายถึงความสามารถในการจัดการกระทำ ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย

Piaget อ้างในฉันท ชาติทอง (2555: 115) ผู้คิดค้นทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการทางสติปัญญาเป็นการดูดซับไว้ปรับและจัดระบบให้เกิดโครงสร้างทางปัญญาใหม่ ขึ้นซึ่งต้องให้กลมกลืนเกิดความสมดุล ไม่ขัดแย้ง โดยการสอนสิ่งที่คุ้นเคยก่อนเสนอสิ่งใหม่ ที่สัมพันธ์กับสิ่งเดิมจะจัดระบบความรู้ได้ดี

สอดคล้องกับ Brunner J. (1963) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาว่า มนุษย์เลือกรับรู้สิ่งที่ตนสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) และการเรียนรู้ที่ได้ผลดีต้องให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญา หมายถึง การพัฒนาความสามารถของสมองในการเรียนรู้ รับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อสามารถปรับตัว ปรับสภาพการณ์ทางความคิดและการตัดสินใจซึ่งการรับรู้เหล่านั้นหากมาจากการเลือกรับรู้ของมนุษย์เองจะทำให้การเรียนรู้นั้น ได้ผลดี

3. ทฤษฎีการคิดวิเคราะห์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า คิด คือ ทำให้ ปรากฏเป็นรูป หรือ ประกอบให้เป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ส่วนคำว่า วิเคราะห์ หมายความว่า ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ ดังนั้นการคิดวิเคราะห์จึงมีความหมายว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจโดยการใคร่ครวญไตร่ตรองโดยการแยก ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ศึกษาและให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2544: 98) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การแยกข้อมูล หรือภาพรวมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ แล้วจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้เข้าใจและเห็น ความสำคัญของข้อมูล

เพ็ญศรี จันทร์ดวง (2545: 90) ให้ความหมายว่า เป็นวิธีคิดแยกแยะองค์ประกอบหรือ ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ การคิดในระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือข้อมูลทางทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ จึงจะสามารถอธิบายได้ว่าเรื่องราว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ในสภาพใด และอาจบอกได้ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 2) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึง การจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาว่าทำมาจากอะไร มีองค์ประกอบอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไรเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 9) ได้กล่าวไว้ว่าการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะ ส่วนย่อย ๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อเรื่องต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือ ความประสงค์สิ่งใด และส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวข้องกันอย่างไรบ้างและ

เกี่ยวพันกัน โดยอาศัยหลักการใด เป็นการระบุคุณลักษณะ ระบุประเด็นหรือองค์ประกอบของข้อมูล ซึ่งครอบคลุมถึงการระบุความเหมือน หรือความแตกต่างของข้อมูลด้วย

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปความหมายของทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ได้ว่า หมายถึง การพิจารณาสิ่งต่างๆ ในส่วนย่อยๆ ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านความสัมพันธ์และด้านหลักการจัดการโครงสร้างของการสื่อความหมายและสอดคล้องกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์คือการคิดจำแนกรวบรวมเป็นหมวดหมู่และจับประเด็นต่างๆ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดังนั้น การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างคงทน เพื่อให้ นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเองและประสบความสำเร็จความสำเร็จในการเรียนรู้

4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

Mezirow (2000:27) ผู้เริ่มต้นทฤษฎี Transformative Learning กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในหนทางใดหนทางหนึ่งในสี่แบบ คือการขยายการตีความ (Elaboration) ของกรอบคิดที่ใช้อ้างอิง (Frame of Reference) อยู่เดิมการเรียนรู้กรอบอ้างอิงใหม่ โดยการปรับเปลี่ยนมุมมองหรือโดยการปรับเปลี่ยนแบบแผน หรือความเคยชินในวิถีคิด (Habits of Mind)”

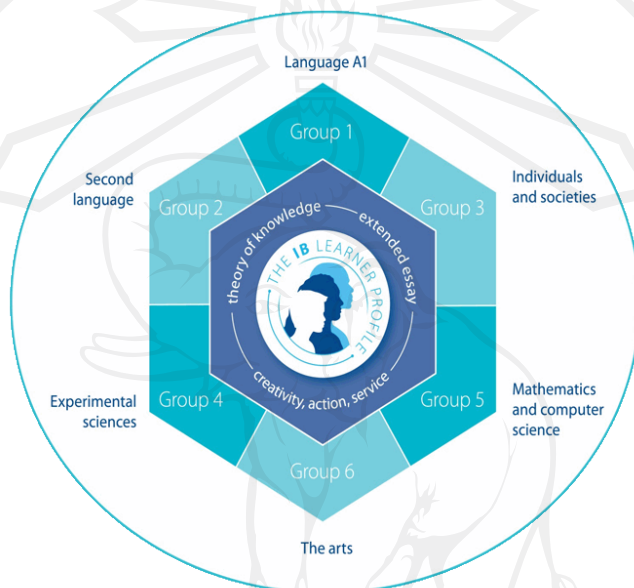
Taylor , E (1998) สรุปองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบอ้างอิงตามทัศนะของเมซีโรว์ไว้ว่าประกอบด้วยสาระสำคัญสามประการ คือ ประสบการณ์ (Experience) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) และการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอย่างมีเหตุผล (Rational discourse)

แนวทางการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้ใหม่จะเกิดขึ้นซ้อนขึ้นกับ การทำความเข้าใจในบทเรียน ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างสะดวกเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ปรับเปลี่ยนมุมมองแบบแผนหรือความเคยชินในวิถีคิด เป็นการเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจต่อผู้เรียนโดยการเรียนรู้ใหม่จะเกิดขึ้นได้อย่างสะดวกเมื่อผู้เรียนมีการค้นพบ เรียนรู้ด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

หลักสูตรการเรียนการสอนรายวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย (Thai A Language and Literature)

รายวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย (Thai A Language and Literature) เป็นหนึ่งในรายวิชาบังคับ ที่อยู่ในหลักสูตร IBDP (International Baccalaureate Diploma Programme) กลุ่มที่ 1 ซึ่งใช้ระยะเวลาในการศึกษาจำนวน 2 ปี ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภูมิ 6 แสดงหลักสูตรการเรียนรู้อย่าง Diploma Programme model; Language A: language and literature guide

ที่มา : Language A: language and literature guide

เป้าหมายของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจต่อภาษาและบริบททางวัฒนธรรมที่มีส่วนกำหนดโครงสร้าง เนื้อหา ในวรรณกรรม

2. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาให้รู้จักคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเนื้อหาในวรรณกรรม ผู้รับสารและวัตถุประสงค์ที่ผู้แต่งต้องการสื่อในวรรณกรรมต่าง ๆ โดยรายวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย (Thai A Language and Literature) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. ภาษาและบริบททางวัฒนธรรม (Language in cultural context)
2. ภาษาและการสื่อสาร (Language and mass communication)
3. วรรณกรรมศึกษา (Literature—texts and contexts)
4. การวิเคราะห์วรรณกรรม (Literature—critical study)

องค์ประกอบของหลักสูตรและจำนวนชั่วโมงที่ต้องศึกษา (Course Syllabus)

ตาราง 1 องค์ประกอบของหลักสูตรและจำนวนชั่วโมงที่ต้องศึกษา (Course Syllabus)
 สัดส่วนคะแนน (Assessment outline)

Syllabus component	Teaching hours
	SL
Part 1: Language in cultural context Texts are chosen from a variety of sources, genres and media.	40
Part 2: Language and mass communication Texts are chosen from a variety of sources, genres and media.	40
Part 3: Literature—texts and contexts Two texts, one of which is a text in translation from the prescribed literature in translation (PLT) list and one, written in the language A studied, from the prescribed list of authors (PLA) for the language A studied, or chosen freely.	40
Part 4: Literature—critical study Two texts, both of which are chosen from the prescribed list of authors (PLA) for the language A studied.	
Total teaching hours	150

ตาราง 2 แสดงสัดส่วนคะแนน (Assessment outline)

Assessment component	Weighting
External assessment (3 hours)	70%
Paper 1: Textual analysis (1 hour 30 minutes) The paper consists of two unseen texts. Students write an analysis of one of these texts. (20 marks)	25%
Paper 2: Essay (1 hour 30 minutes) In response to one of six questions students write an essay based on both the literary texts studied in part 3. The questions are the same at HL but the assessment criteria are different. (25 marks)	25%
Written task Students produce at least three written tasks based on material studied in the course. Students submit one written task for external assessment. (20 marks) This task must be 800–1,000 words in length plus a rationale of 200–300 words.	20%
Internal assessment This component is internally assessed by the teacher and externally moderated by the IB at the end of the course.	30%
Individual oral commentary Students comment on an extract from a literary text studied in part 4 of the course. (30 marks) Students are given two guiding questions.	15%
Further oral activity Students complete at least two further oral activities, one based on part 1 and one based on part 2 of the course. The mark of one further oral activity is submitted for final assessment. (30 marks)	15%

เกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ (Criteria : textual analysis)

Criteria A: Understanding of the text

ตาราง 3 เกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ (Criteria A: textual analysis)

Marks	Level descriptor
0	The work does not reach a standard described by the descriptors below.
1	There is little understanding of the text and context; comments are not supported by references to the text.
2	There is some understanding of the text and context; comments are sometimes supported by references to the text.
3	There is adequate understanding of the text and context; comments are mostly supported by references to the text.
4	There is good understanding of the text and context; comments are consistently supported by references to the text.
5	There is very good understanding of the text and context; perceptive comments are supported by consistently well-chosen references to the text.

Criteria B : Understanding of the use and effects of stylistic features

ตาราง 4 เกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ (Criteria B: textual analysis)

Marks	Level descriptor
0	The work does not reach a standard described by the descriptors below.
1	There is little awareness or understanding of the use of stylistic features.
2	There is some awareness and understanding of the use of stylistic features.
3	There is adequate awareness of the use of stylistic features, with some understanding of their effects.
4	There is good awareness of the use of stylistic features, with adequate understanding of their effects.
5	There is very good awareness of the use of stylistic features, with good understanding of their effects.

Criteria C: Organization and development

ตาราง 5 เกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ (Criteria C: textual analysis)

Marks	Level descriptor
0	The work does not reach a standard described by the descriptors below.
1	Little organization is apparent, with reliance on paraphrase and summary rather than analysis.
2	Some organization is apparent; the analysis has some coherence but may contain elements of paraphrase, summary and simple explanation. There is little development of the argument.
3	The analysis is adequately organized in a generally coherent manner. There is some development of the argument.
4	The analysis is well organized and mostly coherent. The argument is adequately developed.
5	The analysis is effectively organized and coherent. The argument is well developed.

Criteria D: Language

ตาราง 6 เกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเรียงความเชิงวิเคราะห์ (Criteria D: textual analysis)

Marks	Level descriptor
0	The work does not reach a standard described by the descriptors below.
1	Language is rarely clear and appropriate; there are many errors in grammar, vocabulary and sentence construction and little sense of register and style.
2	Language is sometimes clear and carefully chosen; grammar, vocabulary and sentence construction are fairly accurate, although errors and inconsistencies are apparent; the register and style are to some extent appropriate to the task.
3	Language is clear and carefully chosen with an adequate degree of accuracy in grammar, vocabulary and sentence construction despite some lapses; register and style are mostly appropriate to the task.
4	Language is clear and carefully chosen, with a good degree of accuracy in grammar, vocabulary and sentence construction; register and style are consistently appropriate to the task.
5	Language is very clear, effective, carefully chosen and precise, with a high degree of accuracy in grammar, vocabulary and sentence construction; register and style are effective and appropriate to the task.

ภูมิหลังของนักศึกษาผู้เรียนภาษาและวรรณกรรมไทยในฐานะภาษาที่สอง

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนภาษาและวรรณกรรมไทยในฐานะภาษาที่สอง ระดับชั้น เกรด 11

ตาราง 7 ภูมิหลังของนักศึกษา ข้อมูลจากระเบียนนักเรียน ตุลาคม ปี 2556

เลขที่	อายุ	เพศ	สัญชาติ	ภาษาแม่	ภูมิลำเนา
1	16	หญิง	ไทย - อเมริกัน	อังกฤษ	ประเทศไทย
2	17	ชาย	จีน - ลาว	ลาว	สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว
3	16	ชาย	ไทย - อิสราเอล	อังกฤษ	ประเทศไทยและประเทศอิสราเอล
4	16	ชาย	ไทย - อินเดีย	อังกฤษ	ประเทศไทย
5	16	ชาย	ไทย - อเมริกัน	อังกฤษ	ประเทศไทยและอเมริกัน

ข้อมูลจากการทำแบบสัมภาษณ์นักเรียน (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2556)

1. นักเรียนเลขที่ 1 เป็นนักเรียนหญิง บิดาเป็นชาวไทย มารดาเป็นชาวอเมริกัน ภูมิลำเนาอยู่ที่เกาะพะงัน อ.เกาะพะงัน จ. สุราษฎร์ธานี เริ่มเรียนภาษาไทยในโรงเรียนที่เกาะพะงัน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึง ประถมศึกษาปีที่ 2 และเดินทางไปประเทศอเมริกา ศึกษาที่ประเทศอเมริกาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงปีที่ 5 รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา 2 ปี เมื่อกลับมาประเทศไทยจึงมาศึกษาต่อที่โรงเรียนบนเกาะพะงันเช่นเดิม และสื่อสารภาษาอังกฤษกับมารดาในฐานะภาษาที่ 1 นักเรียนย้ายมาอยู่จังหวัดเชียงใหม่และเริ่มเรียนที่โรงเรียนนานาชาติเปรมเมื่ออยู่เกรด 7 หรือ เทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนจึงสื่อสารเพียงภาษาอังกฤษกับที่บ้านเท่านั้น

2. นักเรียนคนที่ 2 เป็นเพศชาย บิดาเป็นชาวลาวคือสัญชาติจีนและลาว มารดาเป็นชาวจีนมีภูมิลำเนาอยู่ที่ประเทศลาว สามารถใช้ภาษาลาวในการสื่อสารโดยการพูด อ่านและเขียนได้ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และได้เข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่ประเทศลาว จากนั้นจึงย้ายมาเรียนที่ประเทศไทย โดยเข้าศึกษาที่โรงเรียนนานาชาติเปรมและเริ่มศึกษาภาษาไทยเมื่อเรียนอยู่ชั้นเกรด 9 หรือเทียบเท่าชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนไทย

3. นักเรียนคนที่ 3 เป็นเพศชาย บิดาเป็นชาวอิสราเอล มารดาเป็นชาวไทย มีภูมิลำเนาอยู่ที่ประเทศไทย โดยครอบครัวมักจะย้ายถิ่นฐานไปตามหน้าที่การงานของบิดา นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาแม่ โดยมารดาใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารภายในครอบครัว เช่นเดียวกับบิดา นักเรียนเริ่มเรียนภาษาไทยในโรงเรียนนานาชาติเปรมเมื่ออยู่เกรด 6 หรือเทียบเท่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนไทย

4. นักเรียนคนที่ 4 เป็นเพศชาย บิดา มารดาเป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดีย มีภูมิลำเนาอยู่ที่ประเทศไทย นักเรียนเกิดที่ประเทศไทย เริ่มศึกษาภาษาไทยที่โรงเรียนไทยตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วจึงย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ในครอบครัวระหว่างอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นักเรียนย้ายกลับมาที่ประเทศไทย และศึกษาภาษาไทยต่อในระดับชั้นเกรด 6 หรือเทียบเท่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนไทย

5. นักเรียนคนที่ 5 เป็นเพศชาย บิดาเป็นชาวอเมริกัน มารดาเป็นชาวไทย มีภูมิลำเนาอยู่ที่ประเทศไทย โดยครอบครัวมักจะย้ายถิ่นฐานไปตามหน้าที่การงานของบิดา นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาแม่ โดยมารดาใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารภายในครอบครัวเช่นเดียวกับบิดา นักเรียนเริ่มเรียนภาษาไทยในโรงเรียนนานาชาติเปรมเมื่ออยู่เกรด 6 หรือเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนไทย นักเรียนทั้ง 5 คน ปัจจุบันศึกษาอยู่ระดับชั้นเกรด 11 ในรายวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย (Thai A Language and Literature)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตีความสัญลักษณ์

งามทิพย์ อนุตรเกษม (2548) ศึกษาเรื่อง การใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นไทย พ.ศ. 2500 - 2545 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นไทย พ.ศ. 2500 - 2545 ด้านแนวคิดและกลวิธีนำเสนอ ผลการวิจัยพบว่าเรื่องสั้นไทยในช่วงเวลาดังกล่าวผู้แต่งสามารถนำแนวคิดที่มีต่อชีวิตมนุษย์และสังคมมาผสมผสานกับสัญลักษณ์ที่เป็นสัตว์ได้อย่างกลมกลืนและแนบชิด โดยกล่าวว่า ผู้แต่งเรื่องสั้นเหล่านั้น มีจุดประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงในการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา ในเรื่องศีลธรรม การเมืองและการปกครอง แนวคิดของผู้แต่งประกอบด้วย เรื่องการดำเนินชีวิตทั่วไป กิเลสตัณหา ศีลธรรม การเมืองเศรษฐกิจ ผู้แต่งนำเสนอความคิดเหล่านี้ด้วยกลวิธีแบบความเปรียบคู่ขนาน กระแสสำนึก และบุคลาธิษฐาน โดยเน้นที่การสร้างให้สัตว์เป็นตัวละครประกอบมากที่สุด วิธีการใช้สัตว์มาเป็นสัญลักษณ์นี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้แต่งสร้างสรรค์จากลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรม อุปนิสัยและชื่อของสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวคิดของเรื่องได้โดยอาศัยความหมายกักตุน ที่ตนสั่งสมไว้ในประสบการณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าแม้เวลาจะล่วงผ่านมานานแต่สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเคยปรากฏอยู่ใน ภาษา สุภาษิต คำพังเพย ศิลปกรรมและวรรณคดี ก็ยังคงปรากฏอยู่ในวรรณกรรมร่วมสมัย อย่างเช่น เรื่องสั้น หรือกวีนิพนธ์เป็นต้น

พรสวรรค์ วัจนชัย (2554) ศึกษาเรื่องสีและสัญลักษณ์ในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมความงามสำหรับผู้ชายในนิตยสารสำหรับผู้ชายไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้สี สัญลักษณ์และมายา คติในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมความงามสำหรับผู้ชายในนิตยสารสำหรับผู้ชายไทย เพื่อศึกษาว่าโฆษณาผลิตภัณฑ์เหล่านี้ประกอบสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นชายอย่างไรและเพิ่ม ความสะดวกในเรื่องความเข้าใจผิด ๆ ที่นิตยสารเหล่านี้ได้สร้างขึ้น เพื่อโน้มน้าวชักจูงผู้อ่าน โดยหวังว่าผู้อ่านนิตยสารจะตระหนักถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการโฆษณาและมีการตัดสินใจที่ดีขึ้น ในการซื้อสินค้าครั้งต่อไป

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนำมาจากโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมความงามสำหรับผู้ชายในนิตยสาร “เอฟเอชเอ็ม” “แม็กซิม” และ “เอสไควร์” ซึ่งออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2551-2553 รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมความงามสำหรับผู้ชาย 26 ตัวอย่างและเสื้อผ้าสำหรับผู้ชาย 11 ตัวอย่าง ทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล คือ ทฤษฎีของสัญลักษณ์และสีและการสื่อความหมายต่างระดับในทัศนะของบาร์ท

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า โฆษณาเหล่านี้ใช้สีที่แตกต่างกันเพื่อสร้างคุณลักษณะของผู้ชายในอุดมคติ และสัญลักษณ์ที่ใช้ช่วยเน้นย้ำถึงความหมายโดยนัยของสีที่ใช้มายาคติ ยังช่วยสนับสนุนความหมายแฝงของสีและสัญลักษณ์ที่ใช้ผู้ชายที่เป็นผู้นำเสนอโฆษณาในโฆษณา เหล่านี้ถูกใช้เพื่อชักจูงผู้อ่านให้เกิดความเชื่อมั่นในประโยชน์ของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ภาพลักษณ์ของผู้ชายเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นและบิดเบอนไปจากความเป็นจริงเพื่อใช้ประกอบกับสีและสัญลักษณ์ในการเพิ่มความน่าเชื่อถือของโฆษณาที่ปรากฏจากกล่าวได้ว่าโฆษณาประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวผู้อ่านให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของสินค้า และตัดสินใจซื้ออย่างรวดเร็วอย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ความเป็นชายในอุดมคติที่ปรากฏในโฆษณาในนิตยสารเหล่านี้เป็นการบิดเบือนและมีไม่ความเป็นจริง

7.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการข้ามวัฒนธรรม

อติทยา จตุทอง (2549) วิจัยเรื่อง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศโดยศึกษาปัจจัยประกอบที่มีต่อผลการรับรู้วัฒนธรรมไทยและข้อบกพร่องอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ในการรับรู้วัฒนธรรมไทยของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะ

ภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่ AUA Language Center กรุงเทพมหานครและที่โรงเรียนสอนภาษาไทยนิสา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดการรับรู้วัฒนธรรมไทยจำนวน 70 ข้อ และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมไทยรวมถึงข้อบกพร่องอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในการรับรู้วัฒนธรรมไทยของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจัยภายนอก มีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมไทย เช่น การคบเพื่อนคนไทย เวลาในการเรียนภาษาไทย แรงจูงใจในการเรียน ภาษาไทย ประสบการณ์จริงและการมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยจากประเทศของตนเองมาก่อน

นัทธ อัคราภรณ์ (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้สาระงานบ้านโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบคิดสืบค้นเพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรมและทักษะการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้สาระงานบ้านโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคิดสืบค้นและศึกษากระบวนการและผลจากการใช้หน่วยการเรียนรู้ในการส่งเสริมความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรมและทักษะการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ได้ทำการศึกษาแก่นักเรียน โรงเรียนหอพระ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวม 5 รายการ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชางานบ้านที่เน้นกิจกรรมแบบคิดสืบค้น 2) แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรม 4) แบบประเมินทักษะการจัดการ และ 5) แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชางานบ้าน 2 หน่วย เรื่อง “วัฒนธรรมอาหารและโภชนาการ” และ “วัฒนธรรมการแต่งกาย” โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคิดสืบค้น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการตั้งประเด็นคำถาม 2) ขั้นรวบรวมข้อมูล 3) ขั้นอธิบายและสรุป และ 4) ขั้นวิเคราะห์เพื่อการนำไปใช้

2. การใช้หน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคิดสืบค้น เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการสอน นักเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นทุกขั้นตอน และส่วนใหญ่สามารถทำชิ้นงานในแต่ละขั้นตอนได้ดีตามเกณฑ์การประเมิน

3. ความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ทักษะการจัดการและทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

วิชุนันท์ พันธจันทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในสถานประกอบการ โดยเป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงลึกของอุปสรรคในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและวิธีการจัดการ กับปัญหาดังกล่าว ซึ่งมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ทฤษฎีจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้าม วัฒนธรรมมากกว่า 50 เล่ม โดยเริ่มจากแง่มุมและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสื่อสารของลูกจ้าง ในองค์กรที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมและนำวิธีการปรับตัวให้เข้ากับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

โดยพบว่ากลยุทธ์ของนักวิจัยหลากหลายชนชาติ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อที่จะรับมือกับปัญหาความขัดแย้ง ที่น่าจะเกิดขึ้นได้ คือการยอมรับและเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ อีกทั้งรับมือกับปัญหาที่เกิดจาก การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมโดยต้องตระหนักและเข้าใจอุปสรรคการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ต่อ การศึกษาและวิจัยในอนาคตต่อไป